

Siirdemeditsiini sünd: mesolimbilised tantsud

Eero Vasar – vabamõtleja

Sünnitamine ei ole looduses meeste pärisosa, aga siiski. Mehed võivad mõtteid sünnitada ja insuliinisarnase kasvufaktori kaudu (domineeriv geen on tavaliselt pärit isalt) pannakse emale lapse kandmise ilu ja valu ning kõik see, mis sellele järgneb.

1970. aastate alguse Tartu. Kaunis maikulõpu öö, meditsiinikesklabori lähedal oleval toomepuul laksutab ööbik. Ilu, mis on igiomane ainult iidse üliõpilaslinna Tartu kevadöödele. Kusagil Tartu linna teises otsas lahendavad Vaino Vahing ja Mati Unt materia jäävuse ja ühendatud anumate saladust, igavese kuulsuse saabumiseni on jäänud veel tühised mõnikümmend aastat. Noor psühhofarmakoloogia teadusdoktor Lembit Allikmets tõttab pärast tõsist tööpäeva koju. Korraga, ei tea kust, ilmub välja soliidne vanem härrasmees, kes kõnetab teadlast saksa keeles. Saksa keelt õppinud mehena mõistab Lembit Allikmets, et tegemist on Emil Kraepeliniga, kes kaheksakümmend aastat tagasi oli siinsamas Tartus aluse pannud teadusele, millega ta ise täie andumusega tegeleb. Tegemist on mehega, kelle mõtetest ja tegudest on sündinud psühhofarmakoloogia.

”Dr Allikmets, ma ei tulnud siia niisama lobbisema, mul on olnud palju aega olnule

mõelda ja siis tuli mulle meelde üks väike tsaaririigi ülikoolilinn Dorpat, kus mul on olnud nii hea. Isegi parem kui E. Hemingwayl noore mehena Pariisis. Ma töötasin siin välja tänapäevalgi kehtiva psühhiaatriliste haiguste käsitlemise. Minu lemmiklapseks oli *dementia praecox*, aga siis ma ei osanud seda kuidagi siduda psühhofarmakoloogiaga. Ma arvan, et on tulnud aeg tasuda auvõlg ülikooli ja linna ees, kus minu mõtted leidsid jõesängi, mille voolus ma võitsin ülemaailmse kuulsuse. Hea sõber, ma pidasin *dementia praecox*’i haiguseks, mis kannatusest tabatul pöörab segi olulised ehituslikud vahekorrad, mis on omased normaalsele ajule. Teisalt, ma tean, et sellises arhitektuurilises segaduses peidab end, sagedamini kui tavaliselt, inimvaimu geniaalsus. Auväärne professor Eugen Bleuler esitas mulle tõsise väljakutse, nimetades selle haiguse skisofreeniaks ja öeldes, et mitte füüsilised muutused, vaid silmale nähtamatu kooskõlatatus on selle kannatuse hingeks. Ma olen kuulnud, et rootslased on avastanud ajus dopamiini ja et see molekul töötab limbilises ajus, keset kõige marulisemaid tunge ja torme. Ma ei saa seda ise kontrollida, kas dopamiinil on mingi roll *dementia praecox*’i puhul, aga ma annan Teile, lugupeetud noor sõber, ülesande sellega tegelema hakata. Ma oskan vaid öelda, et järgmise sajandi alguses saab sellest tegevusest, kus kliiniline professor suunab alusteadlasi arstliku praktika jaoks oluliste probleemide lahendamisele, siirdemeditiin ja see on tee inim põhise arstliku kunstini. Samuti võin ma kinnitada, et mesolimbiline dopamiin ei ole osa tormidest *dementia praecox*’ist vaevatud inimeste peades, vaid siin peitub üldse inimeseks olemise võlu ja valu.”

Siis oli ta läinud ja toimunud kohtumist ei meenutanud enam miski, vaid ööbik jätkas ennastunustavalt vahepeal katki jäänud laulu.

Tartus 17. mail 2009

eero.vasar@ut.ee

„Mesolimbilised tantsud“ (2011)
Autor: Mati Karmin

